

Перегуда Юлія Андріївна
*доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України;
заступник завідувача кафедри організація туристичної діяльності,
доцент кафедри організації туристичної діяльності,
Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1434-2509>*

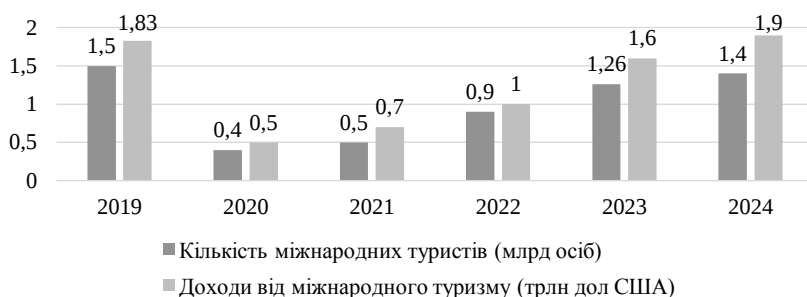
DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-498-9-9>

МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ КОНЦЕПЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ТУРИСТИЧНУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У контексті посилення кліматичних змін, геополітичної нестабільності та соціально-економічної нерівності туристична сфера постає одночасно як вразливий сектор економіки і як потенційний інструмент досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР). Традиційні моделі зростання туризму, орієнтовані переважно на прибутковість і масовість, дедалі більше суперечать вимогам екологічної відповідальності, соціальної інклюзивності та збереження культурної спадщини. Водночас туристична економіка має унікальні можливості для впровадження нових практик – від розвитку зеленої інфраструктури до підтримки локальних громад через сталий туризм. Враховуючи адаптацію України до європейських стандартів сталого розвитку та актуалізацію стратегії посткризового відновлення, інтеграція принципів сталості у туристичний сектор набуває критичного значення для забезпечення його резиліентності та довгострокової конкурентоспроможності.

У питаннях інтеграції концепцій сталого розвитку в туристичну економіку проводили дослідження як українські, так і іноземні науковці. Серед українських авторів варто виокремити роботи В. Смирнова, Т. Ткаченко, І. Степаненко, О. Любіцевої, Н. Шульги, О. Черевко, які досліджують сталі практики в туризмі, розвиток еко- та сільського туризму, інституційне середовище і політики сталого розвитку в Україні. Із міжнародних дослідників значний внесок зробили D. Weaver, S. Gössling, C.M. Hall, R. Butler, B. Bramwell, J. Higham, M. Sharpley, X. Font, які розробляли концепції сталого туризму, аналізували вплив туризму на клімат, біорізноманіття, локальні громади та формували підходи до його планування в контексті Цілей сталого розвитку (SDGs). Також вагоме значення мають праці UNWTO, OECD та UNEP, які формують міжнародні рамки політик у сфері сталого туризму [1–6].

На рисунку 1 наведено ключові тенденції розвитку світової туристичної економіки у 2019–2024 роках, що є особливо релевантним у контексті інтеграції концепцій сталого розвитку в умовах глобальних викликів. Динаміка показує глибоке падіння кількості міжнародних туристів і доходів від туризму у 2020 році через пандемію COVID-19, а також поступове відновлення галузі у наступні роки.

Рис. 1. Динаміка розвитку світової туристичної економіки (2019–2024 рр.) за показниками кількості міжнародних туристів та доходами

Джерело: [6–8]

У 2019 році зафіксовано 1,5 млрд міжнародних туристів і \$1,83 трлн доходів. Після різкого скорочення в 2020 році (0,4 млрд туристів і \$0,5 трлн доходів), сектор почав відновлюватися, досягнувши у 2023 році вже 1,26 млрд туристів і \$1,6 трлн доходів. У 2024 році галузь майже повністю повернулася до допандемічного рівня: 1,4 млрд туристів і \$1,9 трлн доходів [6–8].

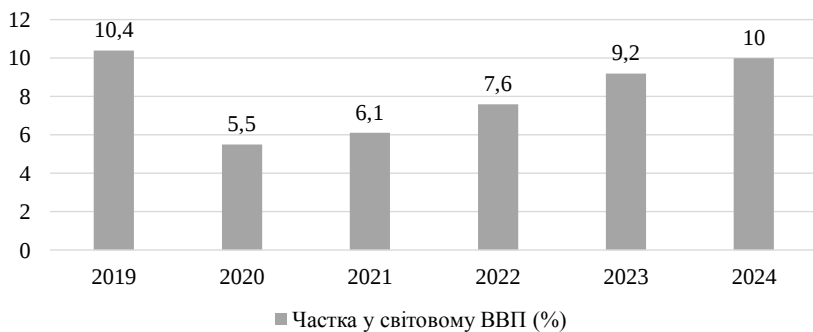
Ця позитивна динаміка підкреслює необхідність переосмислення підходів до розвитку туризму – не лише в аспекті економічної ефективності, а й через призму сталого розвитку. Це включає впровадження «зелених» практик, зменшення вуглецевого сліду, підтримку локальних громад та екосистем, що особливо актуально в умовах адаптації до нових глобальних викликів.

Рисунок 2 демонструє зміну частки туристичної економіки у світовому ВВП протягом 2019–2024 років, що дозволяє оцінити її стратегічну роль в глобальній економіці в умовах посткризової трансформації.

У 2019 році туризм забезпечував 10,4% світового ВВП, що підтверджує його системне значення. Пандемія COVID-19 у 2020 році спричинила обвальне зниження до 5,5%, що стало індикатором вразливості сектора до глобальних потрясінь. Проте подальша динаміка свідчить про поступове та стабільне відновлення: 6,1% у 2021 році, 7,6% у 2022 році, 9,2% у 2023 році. У 2024 році показник досяг позначки 10%, майже повністю відновивши довоєнну економічну вагу туризму [6–8].

Туристичний сектор не лише повертається до докризових масштабів, але й зберігає потенціал до зростання, за умови ефективного впровадження концепцій сталого розвитку. Це включає екологічне регулювання, підтримку зайнятості, розвиток соціальної інфраструктури та інноваційні механізми управління. Таким чином, стійке відновлення туризму стає не лише індикатором глобального економічного оздоровлення, але й можливістю для перезапуску галузі на нових засадах.

У сучасних умовах глобальної нестабільності особливої актуальності набуває системне впровадження механізмів інтеграції сталого розвитку у туристичну економіку. Ці механізми мають багаторівневу структуру та охоплюють інституційні, економічні, соціальні та екологічні інструменти, що забезпечують трансформацію галузі на засадах балансу між прибутковістю, природоохоронними цілями та соціальною відповідальністю.

Рис. 2. Частка туристичної економіки у світовому ВВП за 2019–2024 рр, %.

Джерело: [6–8]

У сучасних умовах багатовекторних викликів – зокрема кліматичної кризи, соціально-економічної нестабільності та наслідків пандемій – туристична економіка потребує глибокої трансформації відповідно до принципів сталого розвитку. Інтеграція концепцій сталості у функціонування туристичної галузі вимагає системного застосування взаємопов'язаних механізмів, що охоплюють як нормативно-правову, так і фінансово-економічну, соціальну та екологічну площини [1].

Одним із ключових механізмів виступає формування інституційної основи сталого туризму – через ухвалення національних стратегій, програм розвитку екотуризму, гармонізацію із Цілями сталого розвитку ООН та стандартами Європейського Союзу і це

поєднується із впровадженням інструментів екосертифікації, систем індикаторів оцінки сталості, прозорої звітності у сфері впливу на довкілля та місцеві громади.

Економічні механізми включають стимулювання підприємств до впровадження екологічних практик за рахунок податкових пільг, грантової підтримки, зеленого кредитування, а також формування партнерств між державою, громадами та бізнесом. Інформаційно-аналітична підтримка реалізується через створення цифрових платформ сталого моніторингу, використання даних супутникового спостереження, індексів впливу туризму на клімат і ресурси. Соціальний вимір охоплює просвіту туристів, участь громад у прийнятті рішень, підтримку локальної зайнятості. Просторові механізми, своєю чергою, забезпечують гармонізацію розвитку туризму із ландшафтними та екологічними обмеженнями, розвиток «повільного туризму» і децентралізованих форм туризму [6].

Комплексне поєднання зазначених механізмів створює підґрунтя для стійкого та інклюзивного розвитку галузі, що здатна не лише адаптуватися до глобальних змін, а й виступати каталізатором сталих практик у ширшому економічному контексті.

Література:

1. Смирнов І. Г. Сталий розвиток туризму як стратегічний напрям соціально-економічного зростання регіонів України. *Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія: Економічні науки*. 2020. № 3 (47). С. 112–117.
2. Любіцева О. О. Концепція сталого туризму в сучасному світі. *Географія та туризм*. 2019. Вип. 49. С. 34–39.
3. Gössling S., Hall C. M., Weaver D. Sustainable Tourism: A Global Perspective. 2nd ed. London : Routledge, 2021. 352 p.
4. Butler R. W. Sustainable tourism – a state-of-the-art review. *Tourism Geographies*. 2020. Vol. 22, No. 3. P. 359–386. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1705938>
5. World Tourism Organization. *Tourism for Sustainable Development in Least Developed Countries: Leveraging Resources for Sustainable Tourism with the Enhanced Integrated Framework*. Madrid : UNWTO, 2017. 76 p.

6. United Nations Environment Programme (UNEP). *Making Tourism More Sustainable A Guide for Policy Makers*. UNEP and UNWTO. Paris : UNEP, 2005. 104 p.
7. UN Tourism. *World Tourism Barometer*. Volume 23, Issue 1, January 2025. Madrid : UN Tourism, 2025. 20 p.
8. World Travel & Tourism Council. *Travel & Tourism Economic Impact Research 2024*. London : WTTC, 2024. 48 p.